

# Chemická bezpečnost - přehled legislativy

28.2.2014, Zdroj: Verlag Dashöfer

*Přehled nejdůležitějších právních předpisů a norem upravujících oblast bezpečného nakládání s chemickými látkami na pracovištích.*

## Směrnice a nařízení EU

- Směrnice rady 67/548/EHS pro sblížení právních a správních předpisů, týkajících se klasifikace, balení a označování nebezpečných látek
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/45/ES ze dne 31. května 1999 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se klasifikace, balení a označování nebezpečných přípravků
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/E ve znění Úředního věstníku EU L 136 ze dne 29. 5. 2007, 36 ze dne 5. 2. 2009
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006

## Úmluvy MOP

- Úmluva MOP č. 18, o odškodnění pracovníků (nemoci z povolání – otrava olovem a rtutí), z roku 1925; revidována úmluvou MOP č. 42 z roku 1934 a úmluvou MOP č. 121 z roku 1964
- Úmluva MOP č. 136, o ochraně proti nebezpečí otravy plynoucími z benzenu, z roku 1971 (26/1981 Sb.)
- Úmluva MOP č. 139, o prevenci a omezování pracovních rizik způsobených karcinogenními látkami a činiteli, z roku 1974 (408/1991 Sb.)
- Úmluva MOP č. 148, o ochraně pracovníků před riziky v pracovním prostředí v důsledku znečištění ovzduší, hluku a vibrací, z roku 1977 (444/1991 Sb.)
- Úmluva MOP č. 155, o bezpečnosti a zdraví pracovníků a pracovním prostředí, z roku 1981 (20/1989 Sb.)

## Právní předpisy

- Zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích (chemický zákon)
- Zákon č. 120/2002 Sb., o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákonů č. 186/2004 Sb., 125/2005 Sb., 279/2008 Sb., 136/2010 Sb., 342/2011 Sb., 375/2011 Sb., 18/2012 Sb.
- Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 163/2012 Sb. o zásadách správné laboratorní praxe
- Vyhláška č. 343/2011 Sb., o seznamu účinných látek ve znění vyhl. č. 313/2012 Sb. a č. 91/2013 Sb.
- Vyhláška č. 402/2011 Sb. o hodnocení nebezpečných vlastností chemických látek a chemických směsí a balení a označování nebezpečných chemických směsí

- Vyhláška č. 79/2013 Sb. o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče) – platí také pro lékařské prohlídky zaměstnanců
- Vyhláška č. 288/2003 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání

*Poznámka:* Evropské předpisy jsou zapracovány do tuzemských právních předpisů. Bez zapracování do tuzemských předpisů je přímo účinné *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES)*.

## **Problematika nebezpečných látek**

Životní a pracovní prostředí znehodnocované zejména chemickými faktory je zodpovědné za téměř 20 % škod na zdravotním stavu obyvatelstva. Účinkům chemických rizik (prach, **chemické** škodliviny, **chemické** karcinogeny, kožní škodliviny) je v ČR vystaveno několik desítek tisíc zaměstnanců.

### **Zákon č. 350/2011 Sb. chemický zákon**

Upravuje zejména:

1. práva a povinnost podnikajících osob při výrobě, klasifikaci, zkoušení nebezpečných vlastností, balení, označování, uvádění na trh, používání, vývozu a dovozu chemických látek nebo látek obsažených ve směsích nebo předmětech a chemických směsí,
2. správnou laboratorní praxi (§ 17) – podrobnosti obsahuje *vyhláška č.163/2012 Sb.*,
3. působnost správních orgánů při zajišťování ochrany před škodlivými účinky látek a směsí.

V jednotlivých paragrafech se

- definuje klasifikaci chemických látek (§ 4),
- stanovují skupiny nebezpečnosti chemických látek (§ 5),
- ukládá provést hodnocení nebezpečných vlastností chemických látek (§ 6, 7, 8, 9, 10),
- stanovuje způsob balení a označování látek a směsí (§ 11, 12) a výjimky v označování (§ 14, 15),
- stanoví provádění zkoušení nebezpečných vlastností látek a směsí a jeho osvědčování a udělování osvědčení (§ 18. 19, 20, 21),
- **upravuje oznamovací povinnost pro výrobce, dovozce, uživatele, distributory směsí**, poskytovat Ministerstvu zdravotnictví informace z datového listu prostřednictvím informačního systému do 45 dnů od uvedení směsi na trh (§ 22),
- *stanovuje působnost orgánů státní správy (§ 22-32),*
- *stanovují nápravná opatření (§ 33),*
- *definují správní delikty (§ 34,35).*

**Zákon č. 120/2002 Sb. o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh** upravuje zejména práva a povinnosti podnikatelů a působnost správních úřadů při uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh, podmínky vydávání povolení k jejich uvedení na trh, způsob hodnocení jejich účinnosti a ochrany před jejich působením na zdraví osob, zvířat, rostlin, na zdravotní nezávadnost krmiv, živočišných a rostlinných produktů a na životní prostředí a podmínky používání biocidních přípravků.

Biocidním přípravkem je účinná látka nebo přípravek obsahující jednu nebo více účinných látek určené k hubení, odpuzování, zneškodňování, zabránění účinku nebo dosažení jiného regulačního účinku na jakýkoliv škodlivý organismus chemickým nebo biologickým způsobem.

Typy biocidních přípravků uvádí příloha zákona.

**Vyhláška č. 343/2011 Sb., o seznamu účinných látek**

Vyhláška upravuje seznamy účinných látek pro použití v biocidních přípravcích a stanoví termíny pro získání platného povolení a specifické podmínky pro uvedení takových přípravků na trh.

**Vyhláška č. 402/2011 Sb. o hodnocení nebezpečných vlastností chemických látek a chemických směsí a balení a označování nebezpečných chemických směsí.**

Obsahuje

- označování nebezpečných směsí (§ 3)
- názvy nebezpečných látek ve směsích (§ 6)
- výstražné symboly (§ 7)
- R věty (§ 8)
- S věty (§ 9)

**REACH**

**Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1907/2006 REACH o registraci, hodnocení, povolení a omezování chemických látek.**

REACH vstoupil v platnost 1. června 2007 na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. prosince 2006 a týká se látek vyráběných v EU nebo do ní dovážených v množství větším než 1 tuna ročně, které musí být během 11 let postupně registrovány. Nahradil několik desítek starých právních předpisů a proto se o něm někdy mluví jako o jedné z nejsložitějších směrnic Evropské unie.

*„Toto nařízení by mělo zajistit vysokou úroveň ochrany lidského zdraví a životního prostředí a volný pohyb látek samotných a obsažených v přípravcích a v předmětech a současně zvýšení konkurenceschopnosti a inovace ... rovněž by mělo podpořit rozvoj alternativních metod hodnocení rizik látek.“*

Za registraci látek jsou zodpovědní jejich výrobci a dovozci. Evaluaci provádí Evropská agentura pro **chemické** látky. Ta v roce 2009 zveřejnila předběžný seznam nejnebezpečnějších **chemických** látek, jež budou muset podstoupit autorizaci.

**Nařízení o klasifikaci a označování látek a směsí**

**Nařízení (ES) č. 1272/2008 o klasifikaci a označování látek a směsí (nařízení CLP)**

Citované nařízení CLP stanovuje požadavky na systém označování látek a směsí:

- Výstražné symboly nebezpečnosti
- Signální slova – slovo označující příslušnou úroveň závažnosti nebezpečnosti za účelem varování před možným nebezpečím; dvě úrovně: „nebezpečí“ je signální slovo označující závažnější kategorie nebezpečnosti; a „varování“ je signální slovo označující méně závažné kategorie nebezpečnosti
- Standardní věty o nebezpečnosti, tzv. H-věty, u nás R-věty
- Pokyny pro bezpečné zacházení, tzv. P-věty, u nás S-věty
- Označení výrobku
- Informace o dodavateli

Použité **definice** jsou většinou shodné s nařízením REACH. Z nových definic jsou důležité především následující dvě definice:

- **třídou nebezpečnosti** se rozumí povaha fyzikální nebezpečnosti nebo nebezpečnosti pro zdraví či životní prostředí

- **kategorií nebezpečnosti** se rozumí rozdělení kritérií v rámci každé třídy nebezpečnosti s upřesněním závažnosti nebezpečnosti, *(vyjadřuje stupeň bezpečnosti neboli kategorii v rámci určité třídy)*

#### **Přehled jednotlivých tříd nebezpečnosti: třídy nebezpečnosti – fyzikálně-chemické:**

- Výbušniny
- Hořlavé plyny
- Hořlavé aerosoly
- Oxidující plyny
- Plyny pod tlakem
- Hořlavé kapaliny
- Hořlavé tuhé látky
- Samovolně se rozkládající látky a směsi
- Samozápalné kapaliny
- Samozápalné tuhé látky
- Samozahřívající se látky a směsi
- Látky, které při kontaktu s vodou uvolňují hořlavé plyny
- Oxidující kapaliny
- Oxidující tuhé látky
- Organické peroxidy
- Látky a směsi korozivní pro kovy

#### **Třídy nebezpečnosti – pro zdraví:**

- Akutní toxicita
- Žíravost / dráždivost pro kůži
- Vážné poškození očí / podráždění očí
- Senzibilizace kůže nebo dýchacích cest
- Mutagenita v zárodečných buňkách
- Karcinogenita
- Toxicita pro reprodukci
- Specifická toxicita pro cílové orgány – jednorázová expozice
- Specifická toxicita pro cílové orgány – opakovaná expozice
- Nebezpečnost při vdechnutí

#### **Třída nebezpečnosti pro životní prostředí:**

- Nebezpečnosti pro vodní prostředí.

#### **Doplňková třída nebezpečnosti:**

- Nebezpečnost pro ozonovou vrstvu.

#### **Další požadavky předpisů na pracovní prostředí**

- *Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.*
- *Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).*

- Nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů a technických zařízení.
- Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích čisticích a desinfekčních prostředků.
- Nařízení vlády č. 406/2004 Sb. o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu.
- Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí.
- Vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů.
- ČSN 01 8003 – Zásady pro bezpečnou práci v chemických laboratořích.
- ČSN 01 8013 – Požární tabulky.
- ČSN 01 8014 – Tabulky k označování prostorů s tlakovými nádobami na plyny.
- ČSN ISO 17 398 (01 8016) Bezpečnostní barvy a bezpečnostní značení – Klasifikace, provedení a trvanlivost bezpečnostního značení
- ČSN 07 8304 – Tlakové nádoby na plyny – Provozní pravidla.
- ČSN 07 8305 – Kovové tlakové nádoby k dopravě plynů. Technická pravidla.
- ČSN EN 50110-1 ed. 2 Obsluha a práce na elektrických zařízeních.
- ČSN 42 3898 – Rtuť technická.
- ČSN 65 0201 – Hořlavé kapaliny – Prostory pro výrobu skladování a manipulaci.
- ČSN ISO 3864-1 – Grafické značky - Bezpečnostní barvy a bezpečnostní značky - Část 1: Zásady navrhování bezpečnostních značek a bezpečnostního značení
- ČSN EN 1089-3 – Láhve na přepravu plynů – Označování láhví – Část 3: Barevné značení.
- ČSN EN 15 780 (120553) Větrání budov – Vzduchovody – Čistota vzduchotechnických zařízení
- ČSN EN 15 726 (127022) Větrání budov – rozptýlení vzduchu – Měření v pásmu pobytu osob v klimatizované/větrané místnosti pro hodnocení tepelných a akustických podmínek (v anglickém jazyce).
- ČSN EN ISO 11683 – Obaly – Hmatatelné výstrahy – Požadavky.
- ČSN EN 14391 (77 4002) – Obaly – Hliníkové tuby – Hmatatelné výstrahy.
- ČSN EN 482 (83 3625) Expozice pracoviště - Všeobecné požadavky na postupy měření chemických látek
- ČSN OHSAS 18001: 2008 Systémy managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – Požadavky.
- ČSN OHSAS 18002(010802) Systémy managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – Směrnice pro implementaci OHSAS 18001.